

Až na sám konec země

Původ materiálu

Marta Sedláčková

Pořadí v lekci

17

Téma

Cestu evangelia nezastaví žádné překážky, Bůh zachraňuje a naplňuje své zaslíbení.

Cíl

- Pomocí fantazijní cesty prožít s Pavlem ztroskotání a záchranu.
  - Slyšet autentický biblický text o závěru Pavlova života, přemýšlet o tom, zda evangelium došlo skutečně na sám konec země.
  - Přemýšlet o tom, co se dá dělat v ohrožení, jaké jednání přinese změnu.
-

Pro učitele

Biblický text: Sk 27–28

Výkladové poznámky

Závěr Skutků je strhující vyprávění psané v první osobě (vyvolává dojem zápisu očitého svědka), pro úlohu je vybraný dlouhý oddíl, který se ale bude dobře vyprávět.

Kapitoly zachycují historickou zkušenost, Pavel po konfliktu v Jeruzalémě již z římské vazby nevyjde, je převezen do Cesareje a později eskortován z Cesareje do Říma. To jsou však jen vnější okolnosti — ve skutečnosti se plní Ježíšovo zaslíbení o zvěstování na samém konci země, ostrovy se dočkaly spásy a naděje (viz např.: Iz 51,5 — ostrovy jsou zde jako zástupce vzdálených a odloučených míst, „konec světa“). Cestu evangelia nic nezastaví. I dosáhnutí Říma je možno chápat jako naplnění zaslíbení — dosáhlo-li evangelium centrum říše, pak je ve všech jejích částech, jistě se rozšíří.

Svoboda a odvaha hlásat evangelium (**parrésia**) se tu projevuje v nepřízni životní i živelné. To, co říká Pavel, vede k záchraně. Pavel se v příběhu projevuje jako ten, kdo díky Bohu

neztrácí odvalu, a tak zachraňuje i ostatní.

Jídlo na lodi: Prosté jídlo k najedení a tělesné posile se stává jídlem, které zachraňuje a zaslubuje život. Formulace „vzal chléb, vzdal přede všemi díky Bohu, lámal jej“ právem připomene příběhy rozmnožení chleba, poslední večeře, emauzských učedníků i hostiny prvních křesťanů. Můžeme to číst tak, že Pavel na lodi slaví bohoslužbu — jde o zachraňující společenství s Ježíšem Kristem.

Zázrak záchrany z bouře, o které Pavel věděl dopředu. Záchrana před uškutím — Pavel je tu líčen jako **Boží muž**, kterému je zjevena budoucnost a který je pod zvláštní Boží ochranou. Tyto zázraky ale nejsou samoučelné — umožňují misi, záchranu a pomoc nemocným. Pro obyvatele ostrova je vyváznutí i důkazem o Pavlově nevině, resp. ho považují za boha.

Lukáš líčí římskou moc pozitivně. Pavlovi je vyhověno tehdy, kdy se chce potkat s přáteli (v Sidonu 27,3); důstojník na lodi Pavla vyslyší, chce ho zachránit (27, 43); v Římě smí bydlet v soukromém bytě s dozorem (28,16). Lukášovým záměrem je nepostavit zbytečné překážky mezi posluchače z řad Římanů a evangelium — evangelium je přece pro všechny. Pavel jako římský občan měl samozřejmě svá práva (na soud, způsoby trestu).

Křesťané v Římě byli již před Pavlem — to je fakt, který Lukáš předpokládá, když popisuje setkání římských křesťanů a Pavla u Třech hospod, nepíše o tom však víc. Předpokládá se, že v Římě bylo několik domácích církví, sám Pavel mluví v Ř 16 o třech: v domě manželů Prisky a Akvily, v domě Aristobulově a v domě Narcisově. Více viz [článek Pavla Hradilka o místech shromažďování křesťanů v Římě](#).

Sk 27,17–31 je řeč k významným židům, ve které Lukáš shrnuje svou kompozici — cesta evangelia začíná od židovstva, ale míří také k pohanům. Pavel dále zvěstuje evangelium bez bázně a překážek. Celé dva roky — a pak náš reflektor zhasne. Co bylo s Pavlem dál, to tušíme jen z legend, podle kterých byl stát v Římě kolem roku 67 (viz *P?esah*). Autor Lukáš ale napsal to, co chtěl — Pavel je sice v koncích, ale evangelium je na začátku, v centru, putuje dále.

Text je plný podrobností, které působí živost textu. U malých dětí je třeba být v podrobnostech velmi krotký a soustředit se na jednu hlavní myšlenku. U dětí starších můžeme pracovat s vlastním biblickým textem — tady naopak podrobnosti udržují pozornost.

Odkazy

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete pod textem úlohy.

Pro děti

Předškoláci

S předškoláky nebo s mladšími školními dětmi můžeme sehrát „fantazijní cestu“, prožijeme a soustředíme se na záchranu při ztroskotání. Sedneme si pohodlně na zem nebo židle kolem stolu. Starší děti jsou schopny zavřít oči, případně si položit hlavu na ruce na stole a poslouchat, předškolní děti mohou mít ze zavřených očí strach. Pokud víte, že se děti nedokáží soustředit se zavřenýma očima nebo potěbují pohyb, můžete je od druhého odstavce nechat předvádět to, co říkají.

Mluvte pomalu, na začátku je text spíše informativní, je to úvod, pak ale pokračuje v přítomném tónu a v první osobě, aby bylo možno se do něj vžít. V místech, kde bude dobré nechat chvíli čas pro představu, je v textu hvězdička. Text záměrně pomíjí podrobnosti, aby se soustředil na podstatné — Bůh zachraňuje, aby jeho evangelium zasáhlo celý svět.

Pohodlně se posaďte a poslouvejte příběh. Když zavřete oči, možná ho uvidíte ve vaší hlavě jako film. Dnešní příběh je o Pavlovi na cestě. A my pojedeme s ním. Pavla přece známe. Je to svědek Pána Ježíše. Chodí a jezdí po celém světě, aby o něm mohl mluvit. Ví, co Pán Ježíš řekl svým učedníkům: Budete mi svědky až na sám konec země. Pavel chce o Ježíši mluvit v nejzapadlejších koutech i v hlavním městě.

Pavel je na cestě jako vězeň. Neudělal nic špatně. Jeho nepřátelé se ale postarali, aby skončil ve vězení. Teď byl Pavel poslán do hlavního města, aby ho soudil císař, to je nejvyšší vladař.

Přestože Pavla hlídají vojáci, má radost, že se dostane k císaři do hlavního města. I tam chce mluvit o Ježíši. Hlavní město je ale za mořem. My pojedeme s Pavlem, aby nebyl sám.

(Zavřít oči mohou děti až tady. Můžete začít i slovem „představte si, že...“)

Došli jsme do přístavu. Stojí tu velká obchodní loď, plachetnice. Je plná obilí. Krom nákladu bere také další pasažéry. Na lodi jsou námořníci. Také obchodníci. Lidé, kteří cestují za prací nebo za příbuznými. A teď nastupujeme my: vojáci vedou našeho přítele Pavla a my jdeme za ním.

Smíme zůstat na palubě. Loď vyplouvá. Břeh se vzdaluje, vidíme už jen vodu, zem je daleko. Večer uléháme ke spánku. Někdo spí v podpalubí, někdo na palubě.

Tak to jde mnoho dní. Někdy přistaneme v přístavu, nabereme vodu a další pasažéry a jedeme dál. Pavel si povídá s cestujícími, také vojáci poslouchají. Mluví o Ježíši, co dělal, co říkal, jaký byl. A večer jdeme zase spát.

Každý den je ovšem horší a horší počasí. Vlny jsou velké. Vítr fouká ze špatného směru. Cesta už je dlouhá.

Dnes začal foukat silný, bouřlivý vítr. Slyšíte ho? Vlny jsou velké a loď se kymácí. Cítíte ty vlny? Vítr je tak silný! Loď nemůže už nikdo dobře ovládat. Není vidět slunce ve dne, ani hvězdy v noci. Nevíme, kde jsme. Námořníci vyhazují náklad. Máme také strach. Co když nedojedeme k pobřeží? Co když loď ztroskotá?

Najednou vejde na palubu Pavel, říká nahlas, aby překřičel vítr: „Nebojte se! Měl jsem sen od Boha. Loď ztroskotá, ale všichni se zachráníme u nějakého ostrova.“

Bojíme se, ale doufáme, že to dopadne, jak řekl Pavel. Teď Pavel vešel znovu na palubu. V ruce má chleba.

Říká všem: „Dejte si něco k jídlu. Potřebujete sílu.“

Pavel vezme chleba a děkuje Bohu. Modlí se. Pak chléb nakrájí a začne jíst. Rozdělí se s námi i s ostatními. Všichni jíme.

Strach přešel. Ježíš je tu s námi, i když ho nevidíme. Bůh nás zachrání.

Ráno loď narazí na mělčinu. Všichni skáčeme do vody. Je slaná a studená, cítíte? Plaveme ke břehu. Kdo neumí, chytne se nějakého prkna z lodi, aby se neutopil.

Konečně na břehu. Brr. Počítáme se. Jsme tu všichni! Bohu díky! Běží k nám lidé z toho ostrova. Zapalují oheň, abychom se mohli usušit. Dají nám jídlo.

Pavel i jim povídá o Ježíši, co dělal a co říkal. I tady na vzdáleném ostrově o něm uslyší. Bůh nás zachránil, abychom mohli o něm mluvit. Nakonec dojedeme i do hlavního města. Všude uslyší lidé dobrou zprávu o Ježíši. O tom, co říkal, co dělal a jaký byl. Ježíšův příběh dojde na sám konec země.

Pomalou otevřete oči, jsme na konci, zase doma. Jak se vám to líbilo, cestovat s Pavlem?

Pomůcky: Text „fantazijní cesty“, pro děti např. polštářky, na které si můžou lehnout nebo se posadit.

Mladší školní děti

Využijte snad nejnapínavější dobrodružný příběh Nového zákona tak, jak je v Bibli zapsán (Sk 27, Sk 28,1–16, Sk 28,30–31 — tzn. bez Pavlovy řeči, která neobsahuje děj). Poproste někoho, aby vám text namluvil — do aplikace v mobilním telefonu, na počítač, na kazetu — a dětem ho při setkání pusťte (funkčnost zařízení zkontrolujte radši víckrát, baterie apod.). Text v první osobě množného čísla je poutavý, pokud bude ještě vyprávěn cizím hlasem, děti snáz udrží pozornost (mužský hlas vítán, nečíst unyle, ale jako dobrodružný příběh, jako kdybyste tam byli). Lze samozřejmě číst text na místě, můžete pozvat někoho, kdo běžně při setkání nebývá, aby sehrál roli Pavlova průvodce a přednesl dětem biblický text jako text ze svého deníku.

Děti mohou kreslit při poslechu nebo po něm obrazy inspirované textem.

Ptejte se: Dosáhlo evangelium až na sám konec země? Poznali jste to z vyprávění? Proč myslíte, že ano, proč myslíte že ne?

Hra: Využijte motiv překážek, které Pavel prožívá a překonává a přitom nepřestává hlásat evangelium. Vymyslete několik překážek, které děti musí překonat: Podat nějaký fyzický výkon, udělat něco s handicapem (ruce „v poutech“, poslepu), hádanka, nakreslit/napsat něco, doplňovačka. Dříve než se do překážkové dráhy pustí, naučí se text z Ř 1, 1–4 (Pavel představuje sebe a svou zvěst), který po každé překážce musí zopakovat. Je na vás, zda při nesprávně reprodukováném textu budete děti vracet na start.

Zkraťte podle schopností dětí. Pro nejmladší např. jen první verš, pro pokročilejší 1+3a nebo 1.3–4 apod.

Pomůcky: Nahraný text, papíry, pastelky, pomůcky na překážkovou dráhu.

Starší školní děti

Co se dá dělat na potápějící se lodi? To je předem napsaný nápis na velkém papíru, tabuli atd. Nechat děti s tímto nápisem chvíli bez vysvětlení, nechat je mluvit. Děti mohou napadnout nápady praktické, vtipné i filosofické, nic není špatné (samozřejmě, mohou se vyskytnout i nápady nemorální, je možné ptát se proč, nebo vydržet nereagovat a nechat zasáhnout ostatní ve skupině).

Když už došly nápady, přidáme natištěný text Pavlovy přímé řeči a následného činu Sk 27,33 b–35. Děti opět reagují na text slovně nebo písemně, případně je povzbudíme

otázkou, má-li to jednání smysl, případně jaký. Nastala nějaká změna? V čem spočívala?

Nemusíme na tomto místě nutně mluvit o tom, že to říká Pavel. Pokud není text jednoznačně zařazen do konkrétního, dávno minulého příběhu, bude snadnější ho vnímat jako text, který může promluvit i do současnosti.

Už jste někdy takovou situaci zažili, připomíná vám to něco, už jste něco takového viděli? (Díky této otázce mohou děti přidat vlastní zkušenosti, možná se dotknou večere Páně, možná ne.)

Co bylo dál? Podle zbývajících času můžete nad koncem příběhu uvažovat. Pokud na to dosud nedošla řeč, řekněte jim, že to je Pavlův příběh. Je možno si ho přečíst, včetně toho, jak Pavel dorazil do Říma (řeč k židům Sk 28,17–29 vynechat). Nebo mohou děti shrnout své nápady a to, co se dozvěděly, [metodou „pětilístek“](#) (pětiřádkové shrnutí, básnička). Případně srovnejte, co má příběh společný s písní *Jd?te dál* (SV 114).

Rozhovor může probíhat různou formou: Dát k dispozici fixy apod., aby mohly bez mluvení psát své postřehy (písemný brainstorming), můžete se např. domluvit, že celé setkání bude probíhat mlčky, komunikace bude jen písemná, je třeba jen dostatek papíru (velký z flipchartu, balící, pruh staré tapety apod.).

Pomůcky: Velký papír, fixy, případně návod na Pětilístek.

Přesah

- Srovnejte příběh o Pavlovi v bouři s příběhem o utišení bouře Mt 8, 23–27.
- Pavlův konec: Podle staré tradice byl popraven v Římě, někdy mezi roky 64–67, snad v místě *Tre Fontane (ad Aquas Salvias)* jižně od města, kde dnes stojí trapistický klášter s kostelem sv. Pavla. Nejprve byl pohřben v katakombách u Via Appia, později pochován pod římskou Bazilikou sv. Pavla za hradbami v sarkofágu umístěném pod papežským oltářem. Archeologický průzkum provedený v roce 2009 prokázal, že v (nepřístupném) sarkofágu je skutečně slavnostně pohřben muž z 1.–2. století (tolik wikipedie).

Liturgie

Písně

Jd?te dál (SV 114); B?h je záštita má (SV 23, první sloka); P?ed tebou (SV 456); Z?sta? s námi (SV 401)

Biblický text k zapamatování

Pavel... zv?stoval Boží království a u?il všemu o Pánu Ježíši Kristu bez bázň a p?ekážek. (Sk 28,30–31, upraveno)

Rituál

Společné setkání lze pravidelně *zahajovat písní* např. [Dík slovům tvým](#). Krátká je píseň *Dál p?ece nejdeme sami* (SV 39). Dá se využít také refrén písně *To já, ó Pane m?j* (SV 331) a její první sloka „Koho pošlu, kdo se hlásí...” Na tyto písně se dá navázat představením postavy, o které si dnes budeme povídat.

Zahájení s pomocí *výtvarného znázornění* — do světla reflektoru [na plakátu](#) umístíme dnešní postavu (černobílý obrázek), po vyprávění ji mohou děti vybarvit. — Ve světle stojí stále apoštol Pavel. Ale dnes se z toho světla ztratí.

Okénko do bohoslužeb

Pokud děti budou poslouchat Pavlův příběh na nějakém nosiči dat, předejte jim ho v bohoslužbách, s tím, že se jedná o nejdobrodružnější záznam cesty apoštola Pavla a dozví se z něj, jestli bylo evangelium hlásáno až na sám konec země.

Dnes se děti dozvědí, co se dá dělat na potápějící se lodi. Máte nějaké nápady? (Využijte jen po domluvě s učitelem! Pokud by tak chtěli pracovat s nejstaršími dětmi, ať je nepřipravíte o moment překvapení, který pomáhá v přilákání k tématu a udržení pozornosti.)

Modlitba

Pane Ježíši, ty jsi s námi, i když si připadáme v koncích. Když máme strach, když je kolem bouře. Děkujeme ti, že nás zachraňuješ a posíláš nám lidi, jako byl Pavel, kteří dodávají naději a sílu. Děkujeme, že se tvé evangelium hlásá všude po světě. Amen.

Kam dále

[Chlápek, Petr: Ztroskotání na cestě do Říma \(katechetická příprava z cyklu Pozv...](#)

[Dušková Havlíčková, Drahomíra: Zastávka na Maltě \(katechetická příprava z cyklu...](#)

[Havelka, Ladislav: Otevřený konec příběhu evangelia \(katechetická příprava z cy...](#)

[Trusina, Tomáš: Evangelium putuje k Lukášovi, Teofilovi i k nám \(katechetická p...](#)

[Hradilek, Pavel: Římské tituli \(o místech shromažďování křesťanů v Římě\)](#)

Odkaz na píseň

[Jděte dál \(SV114\)](#)

[Bůh je záštita má \(SV23\)](#)

[Před tebou, Pane, temno ztrácí sílu svou](#)

[Zůstaň s námi, Pane, když se stmívá](#)

Cílová skupina

[Předškolní](#)

[Mladší školní](#)

[Starší školní](#)

Katechetické cykly

[Dál přece nejdeme sami IV \(s apoštolý, s Janem a celou církví\)](#)

Biblický odkaz (kat)

[Skutky 27–28](#)